

Darko Breitenfeld, Darko Kristović, Zenebe Mecuria,
Darko Kranjčec, Hrvoje Raguž, Dominik Juran

Skladatelji s oštećenim vidom ili sljepoćom

U ovom radu obrađeni su slabovidni ili slijepi skladatelji iz uzorka od 10000 biografija, odnosno više od 1000 patografija. Tih stotinjak skladatelja poredali smo kronološkim redom prema godini rođenja i ukazali na raznovrsne bolesti koje su skratile odnosno umanjile njihovo stvaralaštvo. Ovo je jedno od najopsežnijih svjetskih istraživanja takve vrste.

Ključne riječi: skladatelji, slabovidnost, sljepoća, bolest

POPIS SVIH SKLADATELJA OŠTEĆENA VIDA

CONRAD PAUMANN
(1410. – 1473.), DEU
prirodna katarakta – mrena

ARNOLT SCHLICK
(1460. – 1521.), DEU
prirodna katarakta – mrena

PEDRO DE LAGARTO
(o. 1465. – 1543.). ESP
slabovidnost u starosti

ANTONIO DE CABEZÓN
(1510. – 1566.), ESP
prirodna katarakta – mrena,
sljepoća, optikoneuropatija

CIPRIANO DE RORE
(1515./6. – 1565.), FLEMISH
staračka siva mrena

MARTIN PEUDARGENT
(o. 1510. – 1570-ih), FLEMISH
staračka siva mrena

DIEGO GÓMEZ DE LA CRUZ
(c. 1550. – 1618.), ESP
staračka slabovidnost

JOHANNES NUCIUS
(o. 1556. – 1620.). DEU
DEU, staračka siva mrena

HEINRICH SCHÜTZ
(1585. – 1672.), DEU
DEU, nezrela staračka siva mre-
na

HEINRICH SCHÜTZ
(1585. – 1672.)

Njemački je skladatelj, orguljaš i dirigent. Školovao se i djelovao po cijeloj Europi i bio dvorski dirigent. Obogatio je njemački barok, jedan je od osnivača sjevernonjemačke or-

guljaške škole te ga se opravdano smatra najznačajnijim njemačkim skladateljem prije J. S. Bacha. Bio je vrlo slavan i dugovječan. U dubokoj starosti je gotovo oglušio i oslijepio te bio ovisan o obiteljskoj skrbi. Skladao je do svojih zadnjih dana, a nakon niza manjih moždanih udara umro je od posljedica fatalna moždanog udara.

JACOB VAN EYCK
(1590. – 1657.), NDL
slijep od rođenja

PABLO BRUNA
(1611. – 1679.), ESP
ožiljak na rožnici u mladosti nakon malih boginja

WILHELM KARGES
(1613/14. – 1699.), DEU
slabovidnost u starosti

JOHN FERRABOSCO
(1626. – 1682.), GBR
slabovidnost u starosti

GEORG DANIEL SPEER
(1636. – 1707.), DEU
staračka siva mrena

ANTONIO DE SALAZAR
(1650. – 1715.), MEX
staračka siva mrena

PANTALEON HEBENSTREIT
(1667. – 1750.), DEU
staračka siva mrena

TURLOUGH O'CAROLAN
(1670. – 1738.), IRL
oslijepio nakon malih boginja

GEORG PHILIPP TELEMANN
(1681. – 1767.). DEU
staračka siva mrena

GEORG PHILIPP TELEMANN
(1681. – 1767.)

Njemački je orguljaš, čembalist, pjevač, glazbeni organizator i skladatelj velika broja svjetovnih i crkvenih skladbi. Djelovao je u svim njemačkim kneževinama, a najduže u Hamburgu. Često ga uspoređuju s J. S. Bachom i G. F. Händelom, s kojima je prijateljivao. Skladao je i u dubokoj starosti, što mu je bilo otežano sve lošijim vidom. Imao je prsne smetnje, upale pluća, a umro je neočekivano od srčanog udara.

JOHANN SEBASTIAN BACH
(1685. – 1750.), DEU
kratkovidnost i mrena komplicirana operacijom

JOHANN SEBASTIAN BACH
(1685. – 1750.)

J. S. Bach poznat je njemački orguljaš, skladatelj i dirigent. Djelovao je posvuda u Njemačkoj, a osobito zadnjih desetljeća u Leipzigu.

Odmalena je bio kratkovidan. Vid mu je bio slabiji već i zbog mukotrpa prepisivanja i zapisivanja nota pri slabu svjetlu (obično svijeće) od najmlađih dana. Tijekom rada na *Umjetnosti fuge* dvije godine prije smrti počeo mu se vid dodatno pogoršavati, uz sve jaču bol u oku. Preporučeno mu je da se savjetuje s očnim liječnikom. Izgleda da ga je u svibnju 1649. g. pogodio manji moždani udar, od kojeg se nakon nekog vremena oporavio. Zbog sljepoće bio je prisiljen okolini diktirati note, što je prilično teško podnosio. Tad je došao u Leipzig, na svojem »barnumskom« putovanju kroz Europu, poznat i bombastičan javni mešetar, neki misle, šarlatan, ali i spretan okulist, operater *chevalier i gentleman*

– Englez John Taylor. Iako spretan čovjek i kao operater pronalazač igala za operaciju sive katarakte, a i prvi dijagnostičar nekih oftalmoloških bolesti, bio je prevelik rezač oka. Izgleda da je činio i dosta štete, pa su ga zvali medicinskim Münchhausenom. Sam je bio nadmen te je ovako opisao svoj boravak u Leipzigu: »Vidio sam sve moguće vrste raznih životinja, kao deve, dromedare itd., a u Leipzigu sam, npr., operirao poznatoga starog majstora glazbe, kojemu sam i vid povratio, a bio je odgajan zajedno s Händelom, kojeg sam poslije operirao.«

Zaista je čudno da su oba skladatelja vršnjaka oslijepila, oba su bila operirana od mreže, a niti u jednog operacija nije uspjela. Operirao ih je isti »stručnjak«, na tisuću kilometara udaljenosti. Kod Händela se vjerojatno radilo o moždanom udaru s moždanim sljepilom (uništenje središta za vid), a kod Bacha možda o hemoragičnom glaukomu, čemu u prilog govori bol, dob, naglo nastajanje, nedostatak svjetlosne zamjedbe u zadnjem razdoblju bolesti i konačno moždani udar. Znači, ni kod jednog se nije radilo o katarakti.

Prvi razgovor s Taylorom bio je na prijelazu iz 1649. na 1650. godinu, a operirao ga je dva puta (što također govori u prilog glaukomu), krajem ožujka i vjerojatno početkom travnja 1750. g. (28. – 30. ožujka, odnosno prije odlaska, 8. travnja).

Budući da se stanje vida (suprotno Taylorovu tvrđenju) nije

popravljalno te je došlo do upale, primijenio je postoperativno lokalno podraživanje ponavljanim zarezivanjem, kataplazme krvi, kalomel ili kantaridin. To je Bacha još više izmučilo. Utučen je provodio dane u mračnoj sobi te samo još ponešto diktirao, ono što bi skladao. Sredinom srpnja doživio je ponovno moždani udar, koji se zakomplicirao vrućicom (pneumonijom). Nekoliko sati prije smrti mu se učinilo da mu se vid vraća (bila su to vjerojatno priviđenja). Dva poznata mjesna liječnika pokušala su mu pomoći, ali bez uspjeha, i Bach umire navečer. Zanimljivo je to da je tek nedavno nađeno više podataka o Bachovoj operaciji i smrti. Tako u berlinskim novinama, u izvještaju iz Leipziga, dva puta piše da je Taylor potpuno uspješno operirao Bacha, na opće zadovoljstvo okoline, koja je Bacha vrlo cijenila. Međutim, rostočki liječnik dr. Eschenbach u svibnju iste godine opovrgava pretjerano povoljne izvještaje Taylorovih operacija te napominje poimence komplikacije kod pojedinih slučajeva, navodeći među njima i Bachovu upalnu komplikaciju.

Druge pak novine donose 3. kolovoza 1750. g. vijest da je nekoliko dana prije umro J. S. Bach od nesretnih posljedica Taylorove neuspješne očne operacije. Jedino što nas može tješiti jest činjenica da mu u onom vremenu, pod uvjetom da je imao hemoragijski glaukom, ionako nitko ne bi mogao pomoći.

I Bachov i Händelov slučaj ukazuju na bolesti koje skraću-

ju životni vijek i smanjuju obim stvaralaštva.

GEORG FRIEDRICH HÄNDEL
(1685. – 1759.) DEU
retrobulbarni neuritis (alk?), staračka siva mrena

GEORG FRIEDRICH HÄNDEL
(1685. – 1759.)

Njemački kasnobarokni orguljaš, dirigent i skladatelj bio je Bachov suvremenik. Međusobno su se cijenili, ali se nikada nisu uspjeli susresti. Djelovao je u Engleskoj, gdje je i postao veoma poznat i cijenjen. Njegova otvorenost, ekstrovertiranost, vedrina do hipomaničnosti bila je rijetko prekidana i dubljim depresivnim stanjima, posebno u godinama 1729., 1734., 1737., 1743. i 1745. te oko sedamdesete godine, kad je zbog sljepoće i nemogućnosti daljega dinamičnog izvođačkog i skladateljskog života često kao u »tami« utučen sjedio.

Vid mu sve više slabi i brzo nastaje gotovo potpuno sljepilo. Razvila se mrena na očima, koja mu se povremeno povlačila, ali mu je veoma ograničavala djelovanje. Mnogi misle da se za njegovu sljepoću ne može

okriviti samo staračku mrenu. Možda se radilo i o kojoj drugoj očnoj bolesti (glaukom), pa i mogućnosti alkoholnog oštećenja vidnog živca. Staračka mrena kod postupno sve teže alkoholnog retrobulbarnog neuritisa vidnog živca mogla bi posve objasniti njegovu sljepoću. Nije više mogao zapisivati svoje glazbene zamisli što ih je njegov um i nadalje stvarao. Njegov učenik Smith je zapisivao nove skladbe, ali to nije praktički bila niti sjena prijašnje plodne djelatnosti. Niti dirigirati više nije mogao kao prije i sve je radio po sjećanju. Najduže je zadržao svoju virtuoznost na glazbalima, svirajući napamet svoje skladbe. Od 1753. godine potpuno je slijep. (»Dalje sam spriječen u radu zbog relaksacije vida mogega lijevog oka.«). Međutim, i dalje posjećuje izvedbe, posebno svojih djela, i nastupa improvizirajući. Cijeli se medicinski kadar Londona okuplja oko njega da mu pomogne. Bolove i uništen vid pokušavaju mu popraviti operacijama, uz pomoć igala i rezova. Prvo je to učinio poznati očni liječnik iz bolnice Guy, a zatim dvorski kirurg William Bromfield 1752. god. Sljedeće, 1753. god. operira ga poznat europski sajamski »lutajući« operater, vjerojatno šarlatan, John Taylor. Sve je to bilo neuspješno. Iako duhovno bistar, otužan zbog ograničena djelovanja, Händel doživljava i svoju 74. godinu, ali mnogo manje skladateljski plodan. Već u listopadu 1758. godine počinje slabiti, gubiti svoj poznat, neza-

sitan tek za jelo, povlačiti se u sebe, postajati sve zlovoljnijim. Tad prisustvuje i izvedbi Mesije, možda i izvodi nešto uz improvizacije (jer tako je oglašeno), ali vjerojatno je da je zbog lošijega zdravstvenog stanja samo bio prisutan na izvedbi. Po povratku mu pozli i liježe u krevet. Svjestan da mu se smrt bliži, piše nadopunu svojoj oporuci, kojom sve svoje daruje mnogim rođacima, znanjcima i prijateljima te u humanitarne svrhe. Umire, prema zapisu svojeg liječnika dr. Warrena, navečer 13. travnja, iako se kao dan smrti češće navodi idući dan.

DAVIDE PEREZ
(1711. – 1778.), ITA
staračka siva mrena

JOHN STANLEY
(1712. – 1786.), GBR
sljepoća nakon ozljede

ABADE ANTÓNIO DA COSTA
(1714. – 1780.), PRT
staračka siva mrena

JACOB POTHOLT
(1720. – 1782.), NDL
oslijepio nakon malih boginja

JOHANN BALTHASAR KEHL
(1725. – 1778.), DEU
nezrela staračka siva mrena

JOSEPH ANTON STEFFAN
(c. 1726. – c. 1797), CZE
sljepoća zbog retrobulbarne neuritisa

HENDRIK FOCKING
(1747. ? – 1796.), NDL
oslijepio u djetinjstvu

FERDINANDO GASPARO
TURRINI
(1745. – c.1820), ITA
oslijepio u zreloj dobi

MARIA THERESIA
VON PARADIS
(1759. – 1824.), AUT,
oslijepila u djetinjstvu

THOMAS ZWETTLER
(1759. – 1826.), AUT
slabovidnost

GIACOMO GOTIFREDO
FERRARI
(1763. – 1842.), ITA
retinopatija

SIMON MAYR
(1763. – 1845.), DEU
staračka sljepoća (siva mrena?)

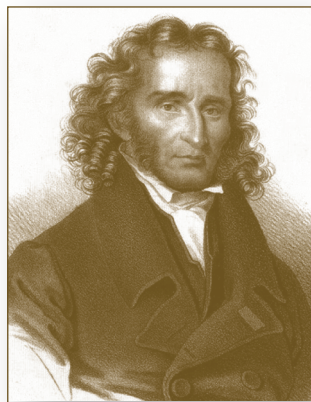
FRIEDRICH LUDWIG DÜLON
(1768. – 1826.), DEU
oslijepio u djetinjstvu nakon
očne infekcije

FRANCIS LINLEY
(1770./71. – 1800.), GBR
rođen slijep

OLIVER SHAW
(1779. – 1848.), USA
prirodna mrena

JOHN PURKIS
(1781. – 1849.), GBR
sljepoća u zreloj dobi

NICCOLÒ PAGANINI
(1782. – 1840.) ITA
slabovidnost radi liječenja ži-
vom (toksičnost!)

NICCOLÒ PAGANINI
(1782. – 1840.)

Vrhunski talijanski violinist, violist, gitarist i skladatelj. Puto-
vao je sa sinom po turnejama, gdje se zarazio tuberkulozom i sifilisom. Od tog se uglavnom dugotrajno i neuspješno liječio i konačno umro. Lijekovi su tada često bili toksični, napose preparati žive, koji su uzrokovali i izrazitu slabovidnost, koju je pokušao skrivati od okoline.

FERDINAND RIES
(1784. – 1838.), DEU
sljepoća zbog ožiljka rožnice

FRIEDRICH DANIEL KUHLAU
(1786. – 1832.), DEU
slabovidnost zbog ozljede oka
u djetinjstvu

ERIK DRAKE
(1788. – 1870.), SWE
staračka siva mrena

CARL CZERNY
(1791. – 1857.), AUT
staračka siva mrena

LOWELL MASON
(1792. – 1872.), USA
staračka siva mrena

WILLIAM HENRY HAVERGAL
(1793. – 1870.), GBR
slabovidnost nakon ozljede

GIUSEPPE SAVERIO
MERCADANTE
(1795. – 1870.), ITA
retinopatija, staračka siva mre-
na

CARL GOTTLIEB REISSIGER
(1798. – 1859.), DEU
slabovidnost u srednjoj dobi

IVAN PADOVEC
(1800. – 1873.), HRV
od 1837. gubi vid, da bi za 10-ak
godina oslijepio

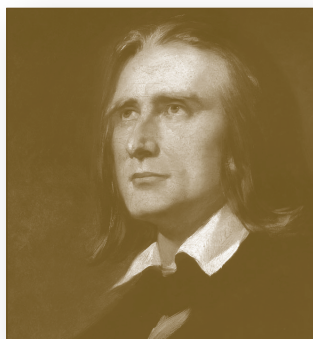

CHARLES AUGUSTE
DE BÉRIOT

(1802. – 1870.), BEL
siva mrena u srednjoj dobi, opti-
koneuropatija

FRANZ LISZT

(1811. – 1886.), HUN
staračka siva mrena

FRANZ LISZT
(1811. – 1886.)

Mađarski skladatelj, dirigent i pijanist. Tijekom života djelomično germaniziran. Burnog osobnog života ali duboko religiozan. S vremenom sve slabije vidi te piše da ne može više čitati (»Pišite mi vrlo velikim slovima.«), a pisati može samo s naporom. Navodno je pokušana operacija, a smatra se da se radilo o staračkoj sivoj mreni.

WILLIAM VINCENT WALLACE
(1812. – 1865.), IRL
retinopatija

HENRY THOMAS SMART
(1813. – 1879.), GBR
oštećenje mrežnice s ablacijom

GEORGE ALEXANDER
MACFARREN
(1813. – 1887.) GBR
retinopatija

STEPHEN HELLER
(1813. – 1888.) HUN
staračka siva mrena

THEODOR FÜRCHTEGOTT
KIRCHNER

(1823. – 1903.) DEU
nezrela staračka siva mrena

ALFONSE CHARLES RENAUD
DE VILBACK
(1829. – 1884.) FRA
sljepoća u mladoj srednjoj dobi

IVAN PL. ZAJC
(1832. – 1914.) HRV
staračka siva mrena

MANUEL FERNÁNDEZ
CABALLERO
(1835. – 1906.) ESP
staračka siva mrena

PETAR ILJIČ ČAJKOVSKI
(1840. – 1893.) RUS
makularna degeneracija (zlop-
raba alkohola ili narkotika)

JOHN STAINER
(1840. – 1901.) GBR
sljep na lijevo oko nakon ozljede

HENRI DUPARC
(1848. – 1933.) FRA
staračka siva mrena uz nikotini-
zam

THOMAS BETHUNE
(1849. – 1908.) USA
slabovidnost od djetinjstva

NIKOGHAYOS TIGRANIAN
(1856. – 1951.) ARM
prirodna mrena

MATKO BRAJŠA RAŠAN
(1859. – 1934.) HRV
glaukom, enukleacija oka, slje-
poća

FREDERICK DELIUS
(1862. – 1934.) GBR
sljepoća uzrokovana neurosifili-
som – tabes dorzalisom

ALFRED HOLLINS
(1865. – 1942.) GBR
slijep od rođenja

KARL PROHASKA
(1869. – 1927.) AUT
glaukom

LOUIS VIERNE
(1870. – 1937.) FRA
glaukom (?), staračka mrena (?)

SERGEJ RAHMANJINOV
(1873. – 1943.) RUS
retinopatija, kratkovidnost s
astigmatizmom

WILLIAM CHRISTOPHER
HANDY
(1873. – 1958.) USA
glaukom i staračka mrena na-
kon ozljede

ARNOLD SCHÖNBERG
(1874. – 1951.) AUT
dijabetička retinopatija

CHARLES IVES
(1874. – 1954.) USA
operiran zbog staračke sive
mrene, umro od moždanog
udara

JOSÉ DE LA CRUZ MENA
(1874. – 1907.) ESP
oslijepio zbog gube

JOSIP HATZE
(1879. – 1959.) HRV
makularna degeneracija

IVAN MATETIĆ RONJGOV
(1880. – 1960.) HRV
staračka siva mrena, umro od
raka

UZEYIR HAJIBEYOV
(1885. – 1948.) AZB
prirodna siva mrena

FRANJO PL. LUČIĆ
(1889. – 1972.) HRV
glaukom (?), staračka siva mre-
na

ALAN DUDLEY BUSH
(1900. – 1995.) GBR
staračka slabovidnost

JOAQUÍN RODRIGO VIDRE
(1901. – 1999.) ESP
sljepoća uzrokovana difterijom
u djetinjstvu

WILLIAM WALTON
(1902. – 1983.) GBR
staračka siva mrena

STJEPAN LOVRIĆ
(1903. – 1982.) HRV
glaukom

JEAN LANGLAIS
(1907. – 1991.) FRA
slijep nakon prirođenog glaukoma

GASTON GILBERT LITAIZE
(1909. – 1991.) FRA
prirodna siva mrena

ART TATUM
(1909. – 1956.) USA
prirodna mrena pogoršana
raznim bolestima, više puta operiran,
kasnije dijabetička retinopatija,
umro od etilizma i uremije

ALEC TEMPLETON
(1909/10. – 1963.) GBR
prirodna sljepoća

PEGGY GLANVILLE-HICKS
(1912. – 1990.) USA
slabovidnost uzrokovana moždanim tumorom

GEORGE SHEARING
(1919. – 2011.) GBR
prirodna siva mrena

LEONARD JOSEPH TRISTANO
(1919. – 1978.) USA
prirodna slabovidnost (mrena),
od 10-te godine slijep

EDDIE THOMPSON
(1925. – 1986.) GBR
slabovidnost i sljepoća u srednjoj dobi

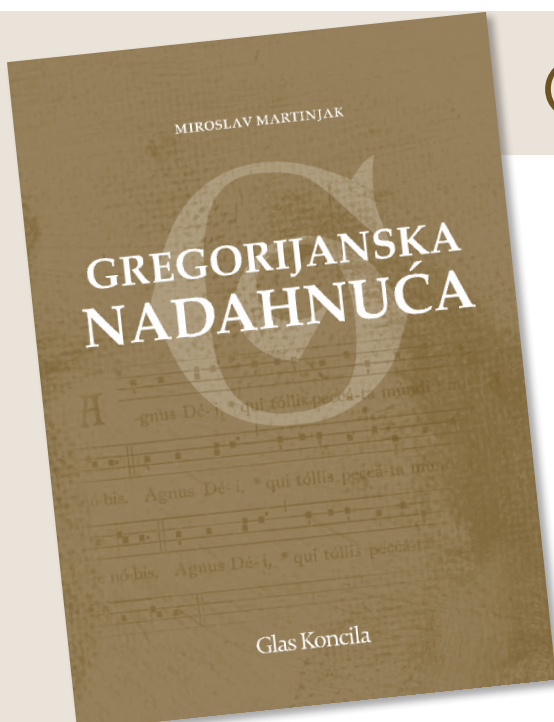
MILIVOJ KÖRBLER
(1930. – 1971.) HRV
retinopatija

RAY CHARLES ROBINSON
(1930. – 2004.) USA
potpuno oslijepio sa sedam godina od prirođenoga mladenačkog glaukoma; zbog maligne glaukomske boli učinjena desnostrana očna enukleacija

WOODY HERMAN SHAW JR.
(1944. – 1989.) USA
bolovao od obiteljske progresivne pigmentozne retinopatije do razine sljepoće, ovisnik o heroinu, poginuo u nesreći (podzemna željeznica)

RASPRAVA I ZAKLJUČAK:

Sljepoća je mnogo manji hendikep za bavljenje glazbom. Stoga ima puno više slijepih nego gluhih skladatelja – glazbenika. Mi smo zabilježili njih stotinjak. Jasno, pretežu u staroj dobi zrele sive mrežnice, danas sve uspješnije operirane. Prije dva-tri stoljeća definitivno je zapečaćena sudbina i ograničeno stvaralaštvo dvojice suvremenika – J. S. Bacha i G. F. Händela, koje je neuspješno operirao isti šarlatan Taylor. U zrelijoj dobi nailazimo na bolesti mrežnice (dijabetes itd.) i glaukome, a u ranijoj dobi prirodne ozljede oka, male boginje itd. Dugovječnost skladatelja nije značajno skraćena, ali je njihovo stvaralaštvo sigurno bilo ograničeno.

Gregorijanska nadahnuća

Zbirka mo. Miroslava Martinjaka – nadahnutu gregorijanskom glazbenom baštinom – sadrži tridesetak obrađenih skladbi koje su namijenjene za puk, mješoviti i muški zbor. Izdanjem te zbirke autor želi potaknuti očuvanje gregorijanske arhaične baštine, koje je neprocjenjivo blago rimokatoličke Crkve, a čijom se interpretacijom jednoglasnih gregorijanskih melodija i mješovitoga zbornog pjevanja uključuje zbor i puk te se na taj način daje mogućnost i poticaj na aktivnije sudjelovanje u liturgiji.

Nedvojbeno je to vrijedna zbirka, plod autorova dugogodišnjega stručnog i umjetničkog rada kao profesora na visokim učilištima, koji je dao veliki doprinos crkvenoj i liturgijskoj glazbi Crkve u Hrvata.